

Một số đóng góp của PGVN trong kháng chiến chống Pháp, Mỹ và xây dựng và bảo vệ tổ quốc

ISSN: 2734-9195

10:10 05/10/2025

Phật giáo Việt Nam đã, đang và sẽ tiếp tục là một bộ phận không thể tách rời trong tiến trình phát triển của dân tộc. Những đóng góp nêu trên là minh chứng sinh động cho giá trị nhân văn và tinh thần yêu nước của đạo Phật giáo Việt Nam.

Tác giả: **Ni trưởng Ts Thích Đàm Lan (1)**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

Đặt vấn đề

Ngay từ khi du nhập vào Việt Nam, Phật giáo đã nhanh chóng hòa nhập vào đời sống, xã hội, văn hóa và tinh thần của người Việt. Từ thời Lý - Trần, các vị thiền sư không chỉ là người tu hành mà còn là nhà giáo dục, nhà ngoại giao và chính trị, góp phần kiến tạo đất nước. Truyền thống nhập thế ấy tiếp tục được khẳng định mạnh mẽ trong các giai đoạn lịch sử hiện đại, nhất là đóng góp vào thành công của Cách mạng Tháng Tám, khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa nay là nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, góp phần thắng lợi trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ của dân tộc, đóng góp cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam ngày nay. Trong tiến trình lịch sử, Phật giáo Việt Nam không tách rời hiện thực xã hội, mà luôn hướng đến lý tưởng phục vụ nhân sinh, đồng hành với dân tộc, đúng với phương châm: "Đạo pháp và Dân tộc". Với tinh thần trên, tôi xin điểm lại một số đóng góp to lớn của Phật giáo Việt Nam từ Cách mạng Tháng Tám đến nay và rút ra những bài học kinh nghiệm để Giáo hội Phật giáo Việt Nam phát huy mạnh mẽ truyền thống Đạo pháp đồng hành cùng Dân tộc.

1. Đóng góp của Phật giáo trong cách mạng Tháng Tám và kháng chiến chống Pháp (1945-1954)

(Ảnh: Internet)

1.1 Chư tăng, Phật tử tham gia công tác tuyên truyền, che giấu, nuôi dưỡng bộ đội hoạt động cách mạng

Một số chư Tăng, Phật tử đã tham gia cách mạng, làm công tác tuyên truyền, che giấu và nuôi dưỡng cán bộ, bí mật in ấn tài liệu, tổ chức các hoạt động cách mạng, một số đã anh dũng hy sinh, góp phần gắn bó giữa Phật giáo và cách mạng, làm nên sức mạnh đoàn kết dân tộc trong cuộc đấu tranh giải phóng đất nước. Điển hình là:

Hòa thượng Thích Thiện Chiếu đã tham cách mạng từ năm 1930, hoạt động tại Gò Vấp, Phú Nhuận, Hóc Môn, Bà Điểm, An Phú Đông, tham gia khởi nghĩa Nam Kỳ năm 1940, Ngài bị thực dân Pháp bắt đày Côn Đảo, bị tra tấn dã man. Cách mạng tháng 8-1945 thành công. Ngài giữ chức Phó chủ tịch Ủy Ban Hành Chánh Kháng Chiến tỉnh Gò Công. Ngài trực tiếp tham gia. Kháng chiến ở Quân khu 7 và quân khu 8 và Quân khu 9 làm việc ở Ban Tuyên Huấn Trung Ương Cục Miền Nam (Chùa Phật học Xá Lợi, 2025).

Hòa thượng Thích Trí Độ tham gia phong trào Phật Giáo Cứu Quốc từ năm 1945, luôn cổ vũ Tăng Ni Phật tử cùng lo việc cứu nước. Năm 1950, Ngài được bầu làm Ủy viên Ủy Ban Liên Việt tại Thanh Hóa và năm 1953 được chỉ định làm Ủy viên Ủy ban Việt Nam Bảo vệ Hòa bình Thế giới và sau này trở thành Đại biểu Quốc hội, Ủy viên Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam (HT Thích Đồng Bồn, 2023).

Hòa thượng Thích Đức Nhuận đã tham gia ủng hộ kháng chiến, sau này ngài trở thành đệ nhất Pháp chủ Giáo hội Phật giáo Việt Nam. Ngài được bầu làm Ủy viên Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam trong nhiều khóa và được Nhà nước tặng thưởng Huân chương Hồ Chí Minh và Huân chương Độc lập hạng 1 (Gia đình phật tử Việt Nam, 2025).

Hòa thượng Thích Mật Thể trong Cách Mạng Tháng Tám năm 1945, đã tham gia phong trào Phật giáo Cứu quốc ở Thừa Thiên- Huế, là tăng sỹ Phật giáo đầu tiên trở thành đại biểu Quốc Hội khoá I, nước Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa và được mời làm Chủ tịch Ủy ban Phật giáo Cứu quốc tỉnh Thừa Thiên năm 1946. Năm 1947, Ngài ra vùng kháng chiến, theo cách mạng xây dựng phong trào Phật giáo tại miền Bắc (Chùa Phật học Xá lợi, 2025).

Ni trưởng Huỳnh Liên đã tham gia đấu tranh giành chính quyền ở tỉnh Tiền Giang trong cách mạng tháng 8 (Ni giới khất sỹ, 2015).

Thời gian từ 1941-1945, *sư Thông Triết* trụ trì chùa Đào Xuyên, Gia Lâm, đã tham gia nhiều cuộc họp bí mật do Đảng tổ chức. *Sư Hoàng Ngọc Lương* đến các chùa Hoàng Pha, Trinh Hưởng, Phương Mỹ, Mỹ Cự, Phù Lưu, An Lai (Hải Phòng) để gây dựng cơ sở cách mạng. Nhiều sư sãi, Phật tử, thanh niên, một số thân hào yêu nước ở đây đã được ngài tuyên truyền giác ngộ. Các tăng sỹ như *Thanh Nguyên, Thanh Khiết, Thanh Vọng* hoạt động cách mạng ở tỉnh Hà Nam bị địch bắt, bị tra tấn dã man và đã hy sinh anh dũng, không để lộ bí mật của cơ sở cách mạng. *Tăng sỹ Quảng Minh (chùa Liên Trì, Bến Tre), Tăng sỹ Yết ma (chùa Đức Liên, Mỹ Tho)* đã tham gia phong trào cách mạng chống thực dân Pháp bị hy sinh (Nguyễn Đại Đồng, 1981)

Sư ni Diệu Tấn, chùa Kim Sơn vì che giấu cán bộ cách mạng, bị Pháp bắt tra tấn dã man đến khi bị bệnh và hy sinh. *Hòa thượng Trí Quang*, Hội trưởng Phật giáo cứu quốc Gia Định hy sinh tại mặt trận An Phú Đông. *Hòa thượng Minh Giác* chùa Giác Lâm và *Hòa thượng Minh Thành* ở Gia Định bị địch bắt cầm tù vì tham gia các hoạt động kháng chiến (Nguyễn Đại Đồng, 1981).

Nhiều Phật tử trong cả nước đã tham gia ủng hộ kháng chiến bằng việc che giấu, nuôi dưỡng cán bộ, hiến đất, hiến chùa để lập trạm y tế, trạm thông tin cho Việt Minh. Hội Phật giáo Cứu quốc đã được thành lập ở các địa phương như Bắc Bộ, Trung bộ và Nam Bộ..., là tổ chức tập hợp lực lượng tăng ni, Phật tử tham gia cách mạng dưới sự lãnh đạo của Đảng (Nguyễn Đại Đồng, 1981).

1.2 Một số chùa ở Bắc Bộ, Trung Bộ và nam bộ đã trở thành cơ sở cách mạng, nơi nuôi giấu cán bộ, nơi tuyên

truyền đường lối của Đảng và nhà nước về kháng chiến

Điển hình ở Bắc bộ là các Chùa Đồng Kỵ, chùa Phù Ninh (Gia Lâm, Hà Nội), chùa **Đồng Hương**, chùa Lã, chùa Dận ở huyện (Tiên Sơn, Bắc Ninh) là cơ sở che dấu các nhà lãnh đạo cách mạng như các ông Trường Chinh, Hoàng Quốc Việt, Hoàng Văn Thụ và Nguyễn Lương Bằng trong những năm 1940-1945. Chùa Đồng Kỵ là cơ sở tin cậy của các nhà hoạt động cách mạng làm việc nhiều nhất. Tại đây, sư cụ Phạm Thông Hòa đã mặc áo cà sa cho Tổng Bí thư Trường Chinh cải trang để che mắt kẻ thù. Sư Tào Khê đã giảng co với lý trưởng cứu thoát Ủy viên Thường vụ Trung ương ĐCS Đông Dương - Hoàng Quốc Việt. Chùa Đào Xuyên (Gia Lâm, Hà Nội) là trạm tiếp nhận, phân phối báo Độc lập của Mặt trận Việt Minh. Chùa Láng (Hà Nội) thường có các cuộc họp của Thanh niên Phản đế trong những năm 1940-1941 và các cuộc họp Thanh niên Cứu quốc thành Hoàng Diệu trong chùa những năm 1943-1945. Đây là nơi ủy viên bộ chính trị Vũ Oanh, thường lui tới hoạt động cách mạng thời kỳ trước Cách mạng Tháng Tám. Chùa Bộc (Sùng Phúc tự) Hà Nội từng là cơ sở hoạt động của ông Văn Tiến Dũng - Xứ ủy viên Bắc Kỳ trong những năm 1943-1944, dưới vỏ bọc là sư ông Đàm. Chùa Hương Khê (Kim Bảng), chùa Dưỡng Thái (Kim Thành, Hải Dương) là những địa điểm liên lạc an toàn là nơi ẩn loát tài liệu, hội họp của cách mạng (Nguyễn Đại Đồng, (1981). Chùa Trầm (Chương Mỹ, Hà Nội) là nơi hoạt động bí mật của Đài phát thanh Tiếng nói Việt Nam từ cuối năm 1946 đến đầu năm 1947, nơi đã phát đi lời kêu gọi Toàn quốc kháng chiến của Chủ tịch Hồ Chí Minh (Vũ Mạnh Hà, 2024). Chùa Quán Sứ (Hà Nội) là trung tâm liên lạc bí mật của cách mạng, là địa điểm tổ chức các cuộc họp của lực lượng yêu nước và kháng chiến (Minh chi, 2020; Phật pháp ứng dụng, 2019; Lê Minh Phong, 2025).

Chùa Đồng Kỵ. Nguồn: St

Ở Trung bộ và Nam bộ, có các chùa trở thành cơ sở cách mạng điển hình như *Chùa Quan Chiêm (Hà Trung, Thanh Hoá)* là nơi du kích hoạt động trong những năm 1941-1945. *Chùa Hàn Sơn (Nga Sơn, Thanh Hoá)*, đặc biệt là hang núi sau điện thờ thiền sư Nguyễn Minh Không, nhiều cán bộ cách mạng thường lui tới hoạt động tại đây. Các chùa ở *Sài Gòn* như *chùa Long An, Giác Lâm, Giác Hoàn* g... cũng là cơ sở của Việt Minh trước và trong cách mạng tháng 8. *Chùa Giác Hoàng ở Bà Điểm, Hóc Môn* do Hòa thượng Minh Đức trụ trì là cơ sở hội họp của các nhà sư yêu nước và cán bộ cách mạng trước Cách mạng Tháng Tám ở vùng Sài Gòn (Nguyễn Đại Đồng, 1981)

2. Đóng góp của Phật giáo trong kháng chiến chống Mỹ (1954-1975)

(Ảnh: Internet)

Nếu trong kháng chiến chống Pháp, sự đóng góp của Phật giáo ở việc tham gia cách mạng, làm công tác che giấu, nuôi dưỡng cán bộ và tuyên truyền thì trong kháng chiến chống Mỹ cứu nước, Phật giáo Việt nam đóng góp trực tiếp, toàn diện và mạnh mẽ hơn vào cuộc đấu tranh vì hòa bình, độc lập và thống nhất quốc. Điều này thể hiện ở mấy điểm cơ bản sau đây:

2.1 Một số tăng ni đã bỏ áo cà sa, tham gia trực tiếp chiến đấu hoặc làm công tác tuyên truyền, dân vận, y tế, hậu cần trong lực lượng Mặt trận Dân tộc Giải phóng

miền Nam, đã anh dũng chiến đấu, một số đã hy sinh trở thành liệt sỹ, góp phần vào thắng lợi của cuộc kháng chiến chống cứu Mỹ

Ở Miền Nam đã có hàng ngàn tăng ni, phật tử đã xuống đường đấu tranh biểu tình vì quyền tự do tôn giáo, phản đối chính quyền Ngô Đình Diệm đàn áp Phật giáo. Các Tăng và Ni còn tổ chức các hội thảo, giảng pháp, báo chí, lồng ghép thông điệp phản chiến và yêu nước. Ủy ban Liên phái Bảo vệ Phật giáo đã được thành lập để làm đầu mối tổ chức phong trào đấu tranh vì hoà bình và thống nhất tổ quốc. Đã có nhiều tấm gương sáng ngời của tăng ni tham gia đấu tranh vì nền độc lập của Tổ quốc. **Điển hình là Hòa thượng Thích Quảng Đức** đã vị pháp thiêu thân, làm rung động dư luận quốc tế, thúc đẩy sự sụp đổ của chế độ độc tài Ngô Đình Diệm (Thích Tâm Hải, 2025; Lê Cung, 2013). Hòa thượng Thích Thiện Hoa đã có công lớn trong việc vận động giới Phật giáo miền Nam hướng về cách mạng. Năm 1963, Ngài đã tích cực tranh đấu cho Đạo pháp, lãnh chức vụ Phó Chủ tịch Ủy Ban Liên Phái Bảo Vệ Phật Giáo (Giác Ngộ, 2009). Ni trưởng Huỳnh Liên những năm 1960, khi chính quyền Ngô Đình Diệm đàn áp Phật giáo, Ni Trưởng đã tham gia các phong trào đấu tranh đòi tự do tín ngưỡng và các quyền dân sinh, dân chủ của Phật giáo, của sinh viên học sinh và nhân dân Sài Gòn- Gia Định và các phong trào này đã có ảnh hưởng sâu rộng đến các tỉnh khác của miền Nam (Ni giới khát sỹ, 2015). Một số tăng ni đã trực tiếp tham gia kháng chiến và một số đã anh dũng hy sinh ở các chiến trường miền Nam

Ở miền Bắc, nhiều Tăng, Ni và Phật tử đã tổ chức phong trào Phật giáo yêu nước, góp công, góp của, xây dựng hậu phương vững mạnh vì sự nghiệp đấu tranh thống nhất đất nước ở miền Nam và xây dựng CNXH ở miền Bắc. Một số tăng ni và phật tử đã trực tiếp và gián tiếp tham kháng chiến chống chiến tranh phá hoại của Mỹ. Điển hình là **tăng sỹ Đàm Xuân** (chùa Nam Ngạn, Thanh Hoá) đã phủ những tấm cà sa quý nhất của đời mình lên mâm pháo cao xạ khi không còn lá cây ngụy trang dưới làn bom đạn dày đặc của giặc Mỹ. Sư thầy Đàm Xuân đã làm rạng danh Phật tử xứ Thanh và được Hồ Chủ tịch tặng huy hiệu của Người. Sư cụ Đàm Ninh (chùa Chương Các), sư ông Thanh Cầm (chùa Gia Đầu) đều trực tiếp phục vụ chiến đấu, các vị đã được giấy khen từ Trung ương đến địa phương. Sư cụ và chú tiểu chùa Giẽ, Phú Xuyên, Hà nội, cách trận địa cao xạ chừng hơn một cây số, đã ngày đêm gánh các thức ăn và nước uống giúp anh em bộ đội ăn no để đánh thắng giặc Mỹ, bảo vệ cầu. Các vị này đã được thưởng huy hiệu của Bác Hồ. Nhiều các tăng sỹ khác như sư cụ Thanh Tiếp ở chùa Bích Động, Ninh Bình; sư cụ Đàm Giác chùa Đò Quan, Nam Định; sư cụ Thanh Đại chùa Thị Sơn, Hà Nam đã tham gia chuyển đạn, cứu thương và phục

vụ ăn uống cho các đơn vị pháo cao xạ bảo vệ địa phương. Tại Hà Nội, một số tăng ni tham gia dân quân du kích *như sư bác Đàm Dần (chùa Nam Dư Hạ, Thanh Trì), sư thầy Đàm Nhâm (chùa Ngọc Trục, Từ Liêm)* trực tiếp cầm súng bắn máy bay Mỹ. Nhiều vị tham gia phục vụ chiến đấu *như sư thầy Đàm Luận (chùa Hương Thế), sư thầy Đàm Đạt (chùa Hộ Quốc), sư thầy Đàm Vân ở khu Đống Đa, sư cụ Đàm Chung chùa Thổ Khối, sư thầy Đàm Biên ở chùa Trạm Thôn, sư cụ Đàm Niệm chùa Đông Dư, Gia Lâm,...* nhiều vị đã được Chính phủ tặng thưởng Huân chương kháng chiến, Bằng khen và Giấy khen (Nguyễn Đại Đồng, 1981)

2.2 Một số chùa tiếp tục đóng vai trò là cơ sở của các mạng trong kháng chiến chống Mỹ.

Ở Miền Bắc, một số chùa trở thành nơi sơ tán các cơ quan nhà nước hoặc nơi trú đóng của các đơn vị quân đội, công an. Cụ thể là: Chùa Phổ Chiếu (Hải Phòng), những năm 1954 - 1955 là trụ sở của Liên hiệp Công đoàn Hải Phòng chỉ đạo các cuộc đấu tranh cưỡng ép người di cư và chuyển máy móc vào Nam. Trong thời kỳ chống chiến tranh phá hoại miền Bắc của đế quốc Mỹ, chùa là Sở chỉ huy của Sở Công an Hải Phòng từ năm 1965 đến 1972. Chùa Đồng Thiện là nơi đóng quân của hậu cần các đơn vị pháo cao xạ bảo vệ cầu Niệm và cầu Rào, Hải Phòng. Chùa Yên Phú, huyện Thanh Trì là nơi đóng quân của hậu cần đơn vị phòng không phía Nam Hà Nội (Nguyễn Đại Đồng, 1981)

Ở Miền Nam, một số chùa tiếp tục là nơi nuôi giấu, hỗ trợ cho các lực lượng kháng chiến, góp phần quan trọng vào thắng lợi của cách mạng miền Nam, điển hình là Chùa Ấn Quang (TP.HCM) là nơi khởi đầu của phong trào đấu tranh đô thị và phong trào Phật giáo yêu nước, ủng hộ hòa bình (Thảo Nguyên, 2024); *Chùa Xá Lợi (TP.HCM) là nơi diễn ra nhiều hoạt động đấu tranh của giới Phật giáo trong thời kỳ chống chế độ Ngô Đình Diệm và sau này là điểm tiếp sức cho cách mạng* (Thích Đồng Bôn, 2001).

3. Đóng góp của Phật Giáo trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc hiện nay

Từ ngày đất nước thống nhất 1975 đến nay, Phật giáo Việt Nam tiếp tục đóng góp cho sự xây dựng và bảo vệ tổ quốc. Sự đóng góp này là toàn diện và to lớn được thể hiện ở một số điểm nổi bật sau đây:

3.1 Qua hoạt động hoằng Pháp, Phật giáo đã lan tỏa giá trị nhân văn và minh triết cao thượng của Đức Thế Tôn trong xã hội, góp phần thay đổi nhận thức phát triển xã hội

Điều này đã được Chủ tịch nước Lương Cường phát biểu tại Đại Lễ Vesak Liên hợp quốc lần thứ 20 tại TP Hồ Chí Minh tháng 5/2025: *“Chúng ta cần đưa tâm Từ bi vào chính sách, mang Trí tuệ vào định hướng phát triển, đề cao Tinh thần Vô ngã - Vị tha, tức là làm việc gì cũng không vì bản thân mình mà luôn nghĩ đến lợi ích của đại chúng”* (VOV, 2025)

3.2 Thực hiện lời Phật dạy: “Phục vụ chúng sinh là thiết thực cúng dàng chư Phật”, các Tăng Ni, Phật tử đã tham gia tích cực vào các hoạt động xã hội, nhân đạo và an sinh:

Các Tăng Ni và Phật tử đã tích cực quyên góp, ủng hộ hàng nghìn tỷ đồng mỗi năm để cứu trợ đồng bào bị thiên tai, dịch bệnh, nhất là đại dịch COVID-19, bão lũ vv... Các chương trình xã hội như “Bát cơm nghĩa tình”, “Ngôi nhà tình thương”, “ủng hộ quân dân Trường Sa”, “nhà giàn DK1” “biển đảo quê hương”, “áo ấm vùng cao” ... thể hiện rõ tinh thần từ bi nhập thế của đạo Phật (Nguyễn Hữu Nhượng, 2024)

3.3 Các tăng ni, Phật tử đã tham gia vào xây dựng khối đại đoàn kết dân tộc, hòa giải tôn giáo

Một số tăng ni đã tham gia đại biểu Quốc hội, Hội đồng nhân dân các cấp, làm cầu nối giữa đạo và đời. Nhiều tăng và ni tham gia tích cực vào các hội nghị hòa giải, đối thoại tôn giáo, cùng chung tay xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc, tạo sự đồng thuận trong xã hội qua phương châm “sống tốt đời, đẹp đạo” (Lê Minh Phong, 2025; Nguyễn Đại Đồng, 1981).

3.4 Phật giáo đã góp phần vào thực hiện bình đẳng giới, phát triển phụ nữ

Các tăng và ni tích cực tham gia các hoạt động giáo dục, từ thiện xã hội, hỗ trợ người yếu thế, trong đó có phụ nữ và trẻ em, thúc đẩy giáo dục đạo đức, hướng dẫn phụ nữ sống nhân ái, từ bi, trí tuệ, giúp rèn luyện kỹ năng, tự tin, tạo dựng

xã hội hài hòa, giảm thiểu bạo lực gia đình và bất bình đẳng giới. Nhiều ni sư đã giữ vai trò lãnh đạo các tổ chức Phật giáo, tham gia các hội nghị, diễn đàn về bình đẳng giới

3.5 Các tăng ni, Phật tử đã tham gia tích cực vào bảo vệ môi trường, góp phần giảm thiểu tác động của biến đổi khí hậu đến đời sống và xã hội

Qua các hoạt động: truyền bá tư tưởng yêu thương, bảo vệ chúng sinh và môi trường, hỗ trợ các hoạt động phục hồi môi trường ở các vùng bị thiên tai, lũ quét thời gian qua.

3.6 Phật giáo đã góp phần bảo tồn văn hóa và truyền thống Việt Nam và tăng vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế

Các chùa lâu đời và nổi tiếng của Việt Nam là những biểu tượng sinh động trong bảo tồn di sản văn hóa vật thể và phi vật thể. Từ năm 2008 đến nay, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã tổ chức thành công 4 lần Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc tại Việt Nam (là những năm 2008, 2014, 2019 và 2025). Đặc biệt là lần thứ 4 (2025) đã có hơn 3000 đại biểu từ 85 quốc gia và vùng lãnh thổ tham gia với chủ đề là *“Đoàn kết và khoan dung vì phẩm giá con người: Trí tuệ Phật giáo cho hòa bình thế giới và phát triển bền vững”*. Các hoạt động này đã góp phần khẳng định vai trò của Phật giáo Việt nam, **thể hiện chính sách tôn trọng tự do tín ngưỡng - tôn giáo của Đảng và Nhà nước**, tăng cường ngoại giao văn hóa, nâng cao vị thế Việt Nam trên trường quốc tế, giúp lan tỏa **giá trị đạo đức, nhân văn**, khuyến khích xây dựng lối sống tích cực, trách nhiệm vì cộng đồng.

4. Những bài học quý

Trong tiến trình phát triển, những đóng góp của Phật Giáo Việt Nam là to lớn và thể hiện ngày càng rõ tinh thần đạo pháp luôn đồng hành cùng dân tộc. Từ thực tiễn này, có thể rút ra những bài học quý báu sau đây cho sự phát triển của Phật giáo Việt Nam trong thời kỳ mới:

- *Luôn giữ vững tinh thần nhập thế*: Phật giáo cần tiếp tục phát huy tinh thần nhập thế, sống trong lòng dân tộc, chia sẻ và đồng hành với đất nước trong mọi hoàn cảnh.

- *Tiếp tục gắn đạo với đời*: Mỗi hoạt động Phật sự cần hướng tới phục vụ cộng đồng, bảo vệ môi trường, phát triển giáo dục đạo đức xã hội, lan tỏa tư tưởng từ bi, vô ngã.
- *Xây dựng hàng ngũ Tăng Ni trí tuệ, từ bi và bản lĩnh*: Đào tạo, nâng cao trình độ, năng lực và phẩm hạnh cho đội ngũ Tăng Ni để đáp ứng yêu cầu phát triển xã hội hiện đại.
- *Thực hiện hiệu quả phương châm “Đạo pháp đồng hành cùng dân tộc”* để định hướng mọi hoạt động của Phật giáo Việt Nam, đảm bảo phát triển bền vững, gắn bó mật thiết với quốc gia dân tộc.

5. Kết luận

Phật giáo Việt Nam đã, đang và sẽ tiếp tục là một bộ phận không thể tách rời trong tiến trình phát triển của dân tộc. Những đóng góp nêu trên là minh chứng sinh động cho giá trị nhân văn và tinh thần yêu nước của đạo Phật giáo Việt Nam. Với truyền thống đó, Phật giáo Việt Nam chắc chắn sẽ còn phát huy hơn nữa vai trò tích cực trong công cuộc xây dựng xã hội văn minh, dân chủ, công bằng, giàu mạnh và nghĩa tình.

Tác giả: **Ni trưởng Ts Thích Đàm Lan**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

Chú thích:

1) Phó Trưởng ban thường trực Phân ban Ni giới Trung ương.

Tài liệu tham khảo:

- 1] Báo Giác Ngộ, chuyên đề kỷ niệm 60 năm tự thiêu của HT Thích Quảng Đức.
- 2] Chùa Phật học xá lợi, 2025, Hoà thượng Thích Mật Thế (1912-1961), trên [https:// chuaxaloi.vn/thong-tin/hoa-thuong-thich-mat-the-1912-1961/2267.html](https://chuaxaloi.vn/thong-tin/hoa-thuong-thich-mat-the-1912-1961/2267.html)
- 3] Chùa Phật học xá lợi, 2025), Hoà thượng Thích Thiện Chiếu: 1898-1974, trên <https://chuaxaloi.vn/thong-tin/hoa-thuong-thich-thien-chieu-1898-974/2286.html#>:

~:text=Hòa%20thượng%20Thích%20Thiện%20Chiếu,có%20truyền%20thống%20đạo%20Phật

4] Gia đình phật tử Việt Nam, 2025, Tiểu sử hoà thượng Thích Đức Nhuận, trên <https://giadinhphattu.vn/tu-lieu-tham-khao/tieu-su-hoa-thuong-thich-duc-nhuan.html>

5] Giác Ngộ, (2009). Tiểu sử Hoà Thượng Thích Thiện Hoa (1918-1973) trên <https://giacngo.vn/tieu-su-co-hoa-thuong-thich-thien-hoa1918-1973-post2521.html>

6] HT thích Đồng Bồn, 2023, Tiểu sử Hoà thượng Thích trí độ: 1894-1979, trên <http://phatgiaobinhdinhhinh.vn/tieu-su-hoa-thuong-thich-tri-do-1894-1979>

7] Lê Cung, (2013). *50 năm nhìn lại phong trào Phật giáo miền Nam (1963-2013)*. Trên <https://thuvienhoasen.org/a17461/nam-muoi-nam-nhin-lai-phong-trao-phat-giao-mien-nam-1963-2013-pgs-ts-le-cung>

8] Lê Minh Phong, (2025) Quan điểm của chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của Phật Giáo trên <https://tapchinghiencuuphathoc.vn/quan-diem-ho-chi-minh-ve-vai-tro-cua-phat-giao.html>

9] Minh chi, 2020; Sức hấp dẫn của một nhân cách giản dị, trên https://giacngo.vn/suc-hap-dan-cua-mot-nhan-cach-gian-di-post52920.html?utm_source=chatgpt.com

10] Nguyễn Đại Đồng, (1981) Phật giáo Việt Nam từ khởi nguyên đến năm 1981. Nhà xuất bản Tôn Giáo, trên https://tapchinghiencuuphathoc.vn/phat-giao-viet-nam-tu-khoi-nguyen-den-nam-1981-chuong-xi.html?utm_source=chatgpt.com

11] Nguyễn Hữu Nhượng, 2024, Phật giáo Việt Nam với công tác an sinh xã hội, trên <https://tapchinghiencuuphathoc.vn/phat-giao-viet-nam-voi-cong-tac-an-sinh-xa-hoi.html>

12] Ni giới khát sỹ, (2015). Tiểu sử Ni trưởng Huỳnh Liên (1923-1987), trên <https://nigioikhatsi.net/tieu-su-nt-huynh-lien/tieu-su-ni-truong-huynh-lien.html>

13] Phật pháp ứng dụng, (2019). Chùa quán sứ Hà Nội, trên https://phatphapungdung.com/chua-quan-su-tp-ha-noi-153872.html?utm_source=chatgpt.com

14] Thảo Nguyên, (2024). Chùa Ấn Quang- Ngôi trường Phật học uy nghi tại TP HCM, trên <https://www.traveloka.com/vi-vn/explore/destination/chua-an-quang>

15] *The 20th United Nations Day of Vesak Celebrations 2025* (Vesak Liên hợp quốc lần thứ 20) Vietnam+ (VietnamPlus)+11undv2025vietnam.com+11vietnamlawmagazine. vn+11.

16] Thích Đồng Bồn, (2001). Chùa xá lợi-địa chỉ văn hoá lịch sử, trên <http://chuaxaloi.vn/thong-tin/chua-xa-loi-dia-chi-van-hoa-va-lich-su/300.html>

17] Thích Tâm Hải, 2025, Trái tim bất diệt của Bồ Tát Thích Quảng Đức hiện đang ở đâu, trên <https://giacngo.vn/tra-i-tim-bat-diet-cua-bo-tat-quang-duc-hien-dang-o-dau-post34932.html>

18] *VietnamNet* (2025). UN Vesak 2025 closes in Ho Chi Minh City with call for peace and unity, THE VOICE OF VIETNAM+5VietNamNet News+5vietnamnews.vn+5.

19] VOV, 2025, Chủ tịch nước Lương Cường dự khai mạc Đại lễ Phật đản Liên Hợp Quốc Vesak 2025, <https://vov.vn/chinh-tri/chu-tich-nuoc-luong-cuong-du-khai-mac-dai-le-phat-dan-lien-hop-quoc-vesak-2025-post1197276.vov>

20] Vũ Mạnh Hà, (2024). Dấu ấn chùa Trầm trên hành trình cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh trên <https://hanoimoi.vn/tien-si-vu-manh-ha-giam-doc-bao-tang-ho-chi-minh-dau-an-chua-tram-tren-hanh-trinh-cach-mang-cua-chu-tich-ho-chi-minh-680464.html>